№ 45. Neue Jüdische Zeitung. II. Jahrgang.

נייע ייִדישע צייטונג

דיא „נייע ייִדישע צייטונג“ ערשיינט יעדען מאָנטאג אונד דאָנערסטאג.

פּראָנומעראַציאָנס - פּרייז:
גאַנציאָהריג 7 זל. — קר.
האַלביאָהריג 3 „ 50 „
פיערטעלאָהריג 1 „ 75 „

דיא רעדאַקציאָן אונד אדמיניסטראַציאָ: בעפינדעט זיך: Schiffmannsgasse 6, Budapest, וואָהרינ אויך דיא פּראָנומעראַציאָנס-געלדער צו ווענדען זינד

אינזעראַטע ווערדען בילליגסט בעריעכנט.

ב"ה בודאפעסט, ב' תשרי **Budapest, Donnerstag, 13. Oktober 1881.** שנת תרמ"ב לפ"ק.

באַראָן האַימערלע געשטאָרבען.

זיט דעם יאָהרע 1852 איזט עס דאס ערשטע-מאָל געשעהען, דאס אין מיניסטער דעס איסערן אין זיינער אייגענשאַפט אלס מיניסטער געשטאָרבען איזט. עס וואר דיעס דאמאלס פיר-פעלליכס שווארצענבערג, דער אים מאַ-מענטע, אלס ער איינען ארט אינטערעסאַנט פאַנד שלאַנע נעטראָפען יאָהרע. דיא זיטהערינגען מיניסטער זינד אללע, טהיילס אין פאָלגע אייגע-טרעטענער פאלל-שישער פערהאלטנישסע, טהיילס ווייל דיא דיא נוטסט דעס מאַנאַרכען פערלאַנגען, צוריקגעטרעטען. באַראָן האַימערלע זון, דער, וויא דאך אללע דיעזע בעגעבענהייטען אנדרעשש, אלזו זיט 2 יאָהרען, אלס מיניס-טער דעס איסערן ווירקטע, איזט פלאָטצלעך אן הערץ-שלאג געשטאָרבען. עס איזט זעלבסט-פערשטאנדליך, דאס דיעס דאס ווירקליכע איינגעס דעס טאגעס בילדעט, דענן דער מיניסטער דעס איסערן איזט שטעטס דער ווירקליכע מיניסטער דער מאָנאַרכיע.

אין נאָכען אייראָפּאַ איזט מאַן מיט שאַנדענגע, זיעבען דער מאָנאַרכען געוועזען דיא שטעללונג דעס באַראָן האַימערלע אין דאס מיניס-טעריאלס פאַן אללען שאַטטיריגען דיא ריי-זוכטען אנשטרענגונגען געמאַכט, אלס איינען דער אהרונגען אין דיעזעס אמט צו בעגאַנען. עס ווערדען דענן אין דאָ דיעשיעד זיטע דיא נאַ-מען טרייטמאנגסאָרט, חונגער אוז. וו. גע-נאַנגט. אויך דיא באַהטען ווערדען עס נעגרעזן זון. זיינען אין שטעדטע אין דיעזע שטעללע קאָממען ווערדע. דיא מיניסטען איסטסטען האַבען דיא אינגאַנג אונד איזט עס אין דען מי-סטען אין אוסטריאָ-אונגאַרען מיט בעשטאַמט-הייט אנגעגעבען, דאס אין אונגאַרען מי-ניסטער דעס איסערן זיין ווערד. מאַן שרייבט פאַס געמיזאַמען פּאָנאַנד-מיניסטער פאַרין, פאַס נאָכפאָלגן סעקטעלע אונד אויך פאַס נאָכפאָלגן אוד-ראַש. בעשטאַמטעס דאַנן מאַן זע-דאך בין צוי שטענדע נוטס וויסען. ווער אומסטר דער מאַנאַרכיע דיא ווירקליכע ווער-דען נוטס דעס מאַנאַרכען ווערדען. ווער-דען ווערד זיך אונטער דען גענעראַלשטען פערהאלטנישסען דאמס בעגעגען מיסען. דיא בזהרע-פאָלגע פאַרשיעדענען, דאס איזט דיא פאלשיע דעס פיערגענס. דיא פאלגע-שע לאַנג אין נאָכען אייראָפּאַ איזט ווייגיגסטענס פאַרדרעהליך, פיר דען פיעריגען איסטרייכ גע-מעסן, זזא דאס דיא בריעס דעס ציקגעפטען מיניסטער דעס איסערן ווענעגסטענס אויזט.

אבער דיא לעטצטען שטענדען דעס באַראָן האַימערלע ווערד אים ווייגן פאָלגענדעס מעלע-גראַפיס:

ווייגן 10. אקטאבער. באַראָן האַימערלע איזט דיעשע נאכמיטטאגס אום 3 אוהר אן איינעס הערצ-שלאג פלאָטצלעך געשטאָרבען. ער וואר איינע מאַנע לעבענדיגע פערסאָנלעכקייט אין דער צייטלעך אוהל אונד פערלוסט דאס בעטעס, אום איינעג שטענדען צו אַרבייטען, עגען 1 אוהר מיטטאגס וואָרדע ער פאַן איינעס אינוואַלידען בעפאַללען אונד לעגטע זיך צו בעטטען, קורצען פאַר 3 אוהר טראָט איינע זאַלבע פערשליממע-רונג זיינעס ווישעאנדעס אין, דאס וואָרט דאס גאַנצע הייז אלאַרמירט אונד נאך אַרצטען גע-שיקט וואָרדע. בעפאַר נאך אַרצטליכע הילפע אללען, דיא זיא אומגאבען, דיא ערנסטעסטען בעזאָרגניססע אין, זיא ערהאָבע נעגען זיך דיא העפטיגסטען פאָרוואָרפען, דאס זיא דען דאָקטאָר געמאַהל פערלאַסען האַטטען, זיא ערקלאָרטען, דאס אוהרע אגוזעעלהייט, אוהרע פלעגע אום מאָמענטע דעס טאָדעס אנגעשטעהען דעס אנפאללס דען מיניסטער פעללליכט נעראָטטעט האַטטע. . אוהרע פערצייפלונג קאָנטע קיינע גרענצען; אַן מיסטע שעמען, זעלבסט קראָנק, צו בעטטע געבראַכט ווערדען.

דער קאָנג וואר אין איינעגרין, וויא עגעגע דיא אנדען אבגעלאַטען ווערדען, זיינע מאַיע-סטאַט וואר פאַן דער נאַכריכט זעהר שמערצלך אבגעראַשט אונד לעגט אַן אַרבעטען אונד אַנדערע בעריכטע אונד אַנדערע אַנגעלעגענהייטען אונד אַנדערע אַנגעלעגענהייטען אונד אַנדערע אַנגעלעגענהייטען

אידרען אנפאנג. דיא פערפאססער אונד אידהרע בער דרעם פאלגאטעס וואורדען ביזהער ניכט איינגעפארשט. געגענוואר־טיג איזט דיא יודהע אין פאסטא פאלגשלאגדיג ווידער הערגעשטעללט. דיא אורהעבער דער העטצע שיינען בעריטס פאללענדע ברינכטערט אונד פאלאטה, איין ניכט אונאנזטעללינגנטער מאנז, בעקלאגט דען פיינ־לינגן צווישענפאלל פעלליכט אם טעפפסטען. דער שטוהל־ריכטער האר ו אט ה פערבאט דען צייגענדען שטרענגסטענס דאס אויפשפעלען דעס „העפס! העפס!“ — אם בעשלוסס־נעגד־פסטען ווירקטע דער דארטיגע קאטהאלישע גייסט־ליכע, הערר יאזעף האו אן, דער אם פער־פאלאססענען מאנטאג, דען כריסטליכען איינוואה־נערן אנס דער איין לעגטע, מיט דער יודישען מיט־בירגערן אין איינטראכט אונד פערדיגט צו לעבען.

פערלאזונגען.

— (וויינער קאמטנאל־לאזען.) בייא דער אם 1. אקטאבער פארגעגאמטענען צייטונג דער וויינער קאמטינאל־לאזע וואורדען נאכשטעהע־דע 12 טערין נעגאנגן: 165 404 559 634 788 1107 1486 1770 1798 1858 1871 1882 אינד 2829. דער הויפט־טרעפפער מיט 200,000 גולדען פיעל אין סערין 165 נומ׳ 55, דער צווייטע טרעפפער מיט 30,000 גולדען איף ס׳ 1858 נומ׳ 75, דער דריט־טע טרעפפער מיט 10,000 גולדען איף ס׳ 1770 נומ׳ 69; פערנער גייואנגען יע 1000 גולדען: ס׳ 1858 נומ׳ 49, ס׳ 1871 נומ׳ 81 אינד ס׳ 2829 נומ׳ 35, 63 אינד 98 אינד עגדלך געווינגען יע 350 גולדען ס׳ 634 נומ׳ 76, ס׳ 788 נומ׳ 32, 36 אינד 76, ס׳ 1107 נומ׳ 39 אינד 41, ס׳ 1486 נומ׳ 32, ס׳ 1770 נומ׳ 74 אינד 89, ס׳ 1798 נומ׳ 52, ס׳ 1871 נומ׳ 95. איף אללע אבריגען אין דען אב־גען סערין עגהאלטענען נומטערן פאללט דער קליינסטע געווינגסט אין יע 130 גולדען.

— (ווידאלפס־לאזע.) בייא דער אם 1. אק־טאבער פארגעגאמטענען פערלאזונג וואורדען נאכשטעהענדע סערין געגאנגן, אונד צייא־ר׳ 1053 1044 1050 1032 1044 875 754 880 442 444 260 159 76 2177 2124 2058 1807 1890 1691 1276 1110 1224 2265 2400 2479 2617 2628 2881 2942 3069 3249 3839 3183 3364 3486 3561 3637 3338 3391 אים דריטען פיעל דער הויפט־טרעפפער מיט 15,000 גולדען איף סערין 444 נומ׳ 44, דער צווייטע טרעפפער מיט 3000 גולדען איף ס׳ 2617 נומ׳ 46, דער דריטטע טרעפפער מיט 1500 גול־דען איף ס׳ 2177 נומ׳ 20; פערנער גייואנגען יע 400 גולדען ס׳ 880 נומ׳ 15 אינד ס׳ 2124 נומ׳ 19; יע 200 גולדען ס׳ 260 נומ׳ 6, ס׳ 1807 נומ׳ 45 אינד ס׳ 3486 נומ׳ 39; יע 100 גולדען ס׳ 1032 נומ׳ 35, ס׳ 1053 נומ׳ 47, ס׳ 1224 נומ׳ 42, ס׳ 2828 נומ׳ 9, ס׳ 3564 נומ׳ 45 אונד ס׳ 3839 נומ׳ 39.

האנדעלס־בעריכט דער וואכע.

— (וויינען. אום 15—25 קר׳ נידריגער אלס אין דער פארוואכע. דערפסווייצען 12 גולד׳ 63 קר׳, פריהאהרס־וויייצען ביז 13 גולד׳ 25 קר׳. — ראגגען 8 גולד׳ 50 קר׳ ביז 8,90 גולד׳. — גערסטע. שטטשע־גערסטע 7 גולד׳ 25—60 קר׳, בריינגענגערסטע 7 גולד׳ 80 קר׳ ביז 10 גולד׳ 8 קר׳, פריימא 9 גולד׳ 50 קר׳ ביז 10 גולד׳. — האפער. בלליגער מעס 10 קר׳ נעגען דיא פאפרוואכע. פריישע פאן 7 גולד׳ 40—10 קר׳ דיא פיינע, משטעלווואארע 7 גולד׳ 50 קר׳. — קוקרוזיץ. בריינגער־וואארע 6 גולד׳ 30 קר׳ ביז 6 גולד׳ 50 קר׳, פריימא פאן 6 גולד׳ 60 קר׳ ביז 6 גולד׳ 80 קר׳.

רעפס. קאהל פער אינטסט־סעפסעמבער 13 גולד׳ 50 קר׳ ביז 13 גולד׳ 60 קר׳.

ריבאל פעפסט מיט 34 גולד׳ 50 קר׳ ביז 35 גולד׳.

מערהפייזיג פער 100 מיא אב בודאפעסט.

N.	0	1	2	3	4	5	6	7	8
fl.	23.40	22.—	21.20	20.80	19.80	18.80	18.10	17.20
N.	8½	פיינע פלייע נאבע פלייע						8¾
fl.	15.80	4.90			4.60			12.50

ווייצען. אונגעמאגער אן פאפסטע וואארע פרייזע שטיינענד. אן דאפפסיגערין 39 גולד׳, אן נאפ־טיפסטע 39 גולד׳ 50 קר׳, אן קאנזומגענען 40 גולד׳ 25 קר׳, פרעמדפעגע־וואארע 40 גולד׳ 75 קר׳.

צווישטכען. באפנישע מיט 29 גולד׳, סערבישע מיט 25 גולד׳, אלטע 22 גולד׳.

לעקעזיא. טלאוואגשע וואארע 19 גולד׳ 25 קר׳, באנאטער מיט 20 גולד׳ 50 קר׳ נעדאנדעלט.

פערפאלעאס. שטארקעס נעשפאפט מיט 17 גולד׳ 75—50 קר׳ פאפסטע וואארע פער 100 קילאגראמם נעשפאפט.

אינגלשטט (חלב.) קרעג־אינגלשטט איזט פאן 47 גולד׳ ביז 48 גולד׳ נעשטיגגען.

האנזאאמט אם 8 גולד׳ 50 קר׳ נעשלאסען. גע־זונדע וואארע 9 גולד׳.

וויינגע־שטארקע. קריסטאלל־שטארק 33 גולד׳, טולליגגלע 29 גולד׳ 50 קר׳, מאסלין 27 גולד׳ 50 קר׳, פיינע פרען 13 גולד׳, שטערקטעל 32 גולד׳, קלעבער 45 ביז 55 גולד׳ פר בודאפעסט.

האנג. באנאטער נעלישעטער 32—33 גולד׳, וואכסהאנג 30 גולד׳.

קאטאפפעל 3 גולד׳ 20 ביז 3 גולד׳ 50 קר׳ פער מעטרעצענטנער.

ראהע הייטע. אונגארישע קוההייטע 113 ביז 115 גולד׳, בראקענע אקסנהייטע 110—115 גולד׳, פער 100 קילאג. ראסהייטע 10—10 גולד׳ 50 קר׳ פער מאאר. — קאלבפעלליע. אהנע קאפפע מיט 195—205 גולד׳ פער 100 קילאג בעצאהלט.

קנאפפערן. אונגארישע פרימא־וואארע 21 גולד׳. שאפיוואללע. אויף אין דער פערפאלאפסענען וואכע וואורדען 600 מעטער־צענטנער קאמטוואללע, מיטפעטר. צו 84—85 גולד׳ אונד בעסטערע צו 89—90 גולד׳ פיר אינ־לאנדישע קאמטנאר־שטיינגעריינען אין דיעם מארקטע גענאמטען, וואהרענד פיר אויסלאנדישע רעכנונג בלאס גערינגערע אונד פיהלערהאפפע קאמטוואללע צו 70 ביז 80 גולדען אבגעגאנגען. אאן מעהרערען אנזיעונגען אינ־לאנדישען פייפערן וואורדען אויסגעדרעם נאך צוקרע 800 מעטער־צענטנער מיטטעל־ אונד מיטטעלפייינע מוטוואללען, לאמפס־הוטס. אונד שווייטוואללע צו אונפעראגערשען פרייזען נעקריגט: פערנער פאנדען 300 מעטער־צענטנער צאטעל־שווייטוואללע צו 42—43 גולד׳ פער 56 קילאגראמם אבוואיץ.

פאבריקסמאיס גיוואשענע וואללע 1 גולד׳ 90 קר׳ ביז 3 גולד׳ 80 קר׳ פער קילאג.

וויינשטיין. בעסטערע וואארע 64—66 גולד׳, גיריג־גערע 55—56 גולד׳.

פעללע. שאפ־פעללע 2 גולד׳ 50 קר׳ ביז 3 גולד׳ פער מאאר. לאמפס־פעללע 60 גולד׳ פער 100 קילאג.

לאקטאבער־צייטונגען פאם 5. אקטאבער:

פראג:	71	57	37	9	33	
לעמבערג:	7	1	15	50	55	
הערמאנשטאדט:	16	17	25	90	58	

פערגאנזאלטיכער רעדאקטעור:

יקותיא הדוי לעדערער.

דיא נייעסטע ערפינדונג

איזט דאס נאך פאפסאפר באנאנד אים אמעריקא נייפערבעסערטע פלאמטי־שע ברילבאנד פאן אאל־לטעער, זאוואהל פיר הער־רען אלס אויך פיר דאמען אונד קינדער; זעהבעס איזט אדנע פעדערן אים יינגעם נומטי קיסטליך קאנזטרו־אירט אונד האט דען צוויעק, דאס פון עולבסט דיא פער־אלטעסטען ברילען אין קוריצעסטע צייט אין דיא ליינע לאנג ברינגט.

פ ר י י ז י ג: איינאנסט פאן 6—7 גולד׳, דאפפעלטע פאן 10—15 גולד׳, פיר פינדליגע דיא דאמען בוללינגע.

נאפפטס לאנגע אין מוטטע־שפ־שטצען, לוטפ־פאל־טטער, בעטטס־איינלאגען, נומטי־שפ־שטפפען אונד אללע נומטי־וואארען־ארטיקעל. — בייא בריוב־באנדען בעטטע אנזאנגען, אב רעבטס, לינקס אדער דאפפעלט. זא אייד דיא ליבהייטיג. 7

בעשטעללונגען מטטעלטס נאכנאהטע אטמעהנע בייא

MORITZ POLLITZER, k, k. Bandagist,
Budapest, Franz Deákgasse.

Filiale: Königsgasse Nr. 3, neben dem Orzi'schen Hause.

בודאפעסטער באָרזענקורזע פאָם 6. אָקטאָבער.

לאָזע.	קר.	פל.
1854 פערצענטיגע שטאאטסלאָזע	191.50	—
1860 ער „ „ נאמגע לאָזע	131	—
1860 ער „ „ האלבע „	133	—
1864 ער שטאאטסלאָזע צו 100 גולדען	172.50	—
1864 ער „ „ צו 50 „	170	—
קרעדיטלאָזע	179	—
אונגאַרישע פאָסטלאָזע	113.50	—
דעמבע אלבלע צו 50 גולדען	120	—
פרעמדע לאָזע	113.50	—
וויינער קאָמטנאללאָזע	154	—
פרעסבורגער לאָזע יע 100 גולדען	127	—
קאָנע רעגענסבורגער	30	—
שרעדלאָזע	26	—
אינסבוקער לאָזע	23.50	—
קלאָר לאָזע צו 40 גולדען	40	—
קינגלעוויטש לאָזע „ 10 „	16.50	—
קראַקויער לאָזע „ 20 „	20.50	—
אפנער לאָזע „ 40 „	40.50	—
פאלפפס לאָזע „ 40 „	41	—
וודאפעסטער לאָזע „ 10 „	21	—
סאלם לאָזע „ 40 „	41	—
וואַרעדינער לאָזע „ 20 „	22	—
מס. גרעגאס לאָזע „ 20 „	47	—
סטאַטסלוטעריע לאָזע „ 20 „	25	—
וואלאשטיין לאָזע „ 20 „	30.50	—
ווינדישגראַטלאָזע „ 20 „	41	—
לאַראַנטער לאָזע „ 20 „	23.50	—

ווערטה־פאפיערע.	קר.	פל.
אונגאַרישע נאָלד־רענטע	118	40
אונגאַרישע פאפיערע־רענטע	90	30
אונגאַרישע נרונדענטלאַסטונגען	98	50
פרעמדע־בראַנאַטע	98	—
דונאַנענריגיגע	97	50
נאַרגיגע	102	—
טיאָקאַיגע	100	50
אונגאַרישע אייזענבאַנ־אָבליגאַציאָנען	133	50
וויינבאַנען־אבלאַזונגס־אָבליגאַציאָנען	95	50
פאפיערע דער אונגאַרישען באַרענקרע־		
ריגס־אנשאַלטס צו 5% פערצענט	103	—
דעמבע דער אונג. היפאָטהעק־באַנק צו 4½%	103	25
דעמבע אלגעמע. באַרענקרעדיט צו 5%	100	—
דעמבע צו 5 פערצענט	101	50
דער אונגאַרישע־נאַלגיגער	194	50
דער נאַרדאָסטבאַנען	166	50
אסטערייכישע קרעדיט־אקטיען	370	—
אונגאַרישע קרעדיט־אקטיען	366	—

געלד־קורזע.	קר.	פל.
דולגיגע־אשיגע	100	—
דוקאטען	5	61
אסטערייכיש־אונגאַרישע 8־גולדען־נאַטד־		
שטיק (20 פראנקס)	9	37
אמאלגאַנאַר	9	37
יידישע דייטסבאַנקנאָטען	57	85
20־מאַרק־שטיקע	11	54
יידישע פאפיערבוגל	1	56

פרוכטפרייזע דער קאָרנהאַללע פאָם 6. אָקטאָבער.

	פריכטע	פער 100 קילאָגראַם	
אַ	קאָרן אלס	72	9.—8.70
אַ	נעדסטע מאַלין	64	10.40—9.40
אַ	נעדסטע שטטשע־	62	7.70—7.50
אַ	האַפער	40	7.70—7.60
אַ	קוקרוזין באַנאַטער	75	6.90—6.85
אַ	אַנדערע	73	6.85—6.80
אַ	הויזיג ראַהזן		6.25—5.75
אַ	וויצען	פער אקטאָבער	13.25
אַ	„	„ הערבסט	12.65
אַ	„	„	—
אַ	קוקרוזין	„ יולי־אוגוס.	7.50
אַ	נעדסטע		—
אַ	האַפער	„ הערבסט	7.75
אַ	„	„ פרילינג	8.35
אַ	„	„ הערבסט	13.60
בוי	הילזענפריכטע		בוי
בוי	פיזאָלען		11.25
בוי	צוויגבאָנען		13.—
בוי	לינזען		14.—
בוי	ערבזען		12.—
בוי	הויזבערן אמטנס זאַק		11.—
בוי	מאַהן, רייזער 37 פל. בלוי		10.50
בוי	האַנדאַמען		30.—
בוי	צוויטשקען פר. אקט.־נאָוו. באַפנישע		—
בוי	שפיריטוס. פרעמדפעגען.		40.—40.50

Herausgeber und verantw. Redakteur: Carl Lederer.

Druck von Emerich Bartalits. Budapest, VIII., Eszterházygasse Nr. 12.

(עס לעבע אישאַטי! הינדס מיט דען יודען נאך מיזגאַנגענס!) אינטערעסאַנטען וואר דער עצטעטעל מיט „Darázs" (״עסעפ״). מן קאָנן עס וואָהל ניכט וואונדער נעהמען, ווענן אים רוס-לאנד עטוואס אנט-סעמשיטשיס כאַמעט, דער אוישאַנד עדאָך, דאס דיא אייפשריפט דעס עצטעטעלס איינע אינגאַרישע וואר. לעס עס אלס אינגאַרישע פעלדאַפּס ערשיינען, דאס דער וויטש אויף דעם צאַלל-אמטע אין דאס ביכער-פאַקטען איינגעשטיגעלט וואָרדען זייא. דער פּראָפעסאָר דעס פעסטער סעמינאַרס דר. קן-וואָללטע דיא אבצע ניכט אייא דיא פערוהיג וואַססען אינד ער-שאַפּטעטע ביא דעס צאַללאַמטס-דירעקטאָר דיא אנצייגע. הערר טהוראַצי לייטעטע זאָפּאָרט איינע שפּרעכונג אינטערעסאַנט אין אינד פּר שטעללטע זיך דערייס. דאס אין אנגעשטעללט-טער דעס צאַלל-אמטעס דען צעטעטעל איינציג אינד אַללין „אים דעמיין״ צייטשען דיא דעראַ-שען ביכער געשטעקט האבע. דא דער בע-טרעפענדע אנגעשטעללטע אין נאַנין האַ-לאזער מעגע אינט אינד אַ דינער ערקלאַרונג, דאס ער זיך אינד דעס סעמינאַר-פּראָפעסאָר בלאָס איינען קלייגען שפּאס בעי-שטען וואָללטע, לעס דער דירעקטאָר דעס צאַלל-אמטעס גנאדיג פּר-רעכטע ערגאַהן אינד ערטהיילטע דעס שפּא-סינען צאַלל-אמטס-בעדערעגטעטען בלאָס איינען פערוויז. בעי-שטעט אהם עדאָך צוגלייך דאס ער זיך אין דער פאָלגע זאָלכער שרעצע צו עגט-האלטען האבע.

* (אים שטאַלב) אין דייטשלאנד ווירד געמעלדעט: דיא נאכיעהנג צו דען יודען-העטצען האבען זיך בייא דען אינטעמשטען אינגעשטעללט. דיא קראָיאָללע. ״ווילכע אין שטאָלב (פּראָווינץ אָאַמסערן) פאָר וואכען שאַטטגעפונדען, האבען עטצטע פאָר דעם שטראָפּגעריכט אדרען אבשולם גע-פונדען. דיא שטראָפּ-קאַמטער פערהאָרטהיל-טע דען אַרבעטער לודוויג אמקע צו 6 וואכען האַפט ווענג נאַכען אונפוג: ער האטטע אויף דעם מאַרקט-פּלאַטץ „העפּס. העפּס! יהים מיט דען פּרעלטשען יודען!״ געשריען. — דער אַר-בייטער פּראָנין ציממער, דער איינע אייסלאַנ-פּענסטער-שייבע ביא איינעם יידישען קוימאַנ-אינגאַרישען וואַססער, ״יאַדרעס ווענען פאַר-זאַטצלכער זאַכע-בעשאָדיגונג צו 4 מאָנאַטען

* (דיא שטרייטזאַכע דאָהאָנצי-וואַראַדין) ווירד דעמנאָכסט בעריכט דאס דיעזיגע שטראָפּ-געריכט בעשאָפטיגען. דיא אנ-געלעגענהייט וואונדרד דעם הייזיגען קרי-מינאַלגעריכטס אבעראַטטאָרהטעט אינד ריכטער קאָלאָמאַן פאָן טשערי מיט דער אנטערזוכונג דער אנגעלעגענהייט בעטרייט.

* (נאַך „אַרין שראָל״). אין בוקאַרעסט, יאַסס, גאַלאַטין, פּאָקשאַני, הייש אינד אנדערען גראָסערען שטאַדטען רומאָנענס האבען זיך איז-אייסוואַנדערונג נאך אַרין שי-אַל געבילדעט. צו דיעזעס צוויעקע איינגעלייטעטע געלד-זאַמملונגען לייפערן אנערוואַרטעט גינסטיג רעזולטאטע אינד ווירד דאס דעמנאָכסט אין בוקאַרעסט צו-זאַממענטרעטענדע צענטראַל-קאָמיטעע בייס דאָרטיגען פּערטרעטער דער טרקיגען רעגיע-רונג דיא נאַכהיגען שריטטע בעטרעפס פּרוויזאָרישע אַרבייטען אין אַ״ה טהון. אַממוטליכע איינוואַנדערונגס-לוסטיגע געדענקען זיך נאָמלוך דעם אקרעבין צו ווידמען.

* (איס לעמבערג) ווירד געמעלדעט: דיא בעראָרדע פאָן בראָדי האט דען אנגענומען דעם „כל ישראל חברים״-פּעראיינס. נאַמענס סאַפּיר אנד דעם שטאַדטאַמט אנגענומען שטרייס דיא בעזיללייגונג צור ערריכטונג איי-נער הילפס-קאַנצעליא פּר רוסישע יודען, דיא נאך אמעריקא אויסוואַנדערן וואללען, אין בראָדי ערלמהילט. עדאָך מיט דער עראַמהנונג, דאס קיינע נאַלטצישע יודען אינטער דיא אויסוואַנדערער געסענגנס ווערדען אונד דאס דיא גזעזטצליכען שאַנקען נעגיי אבגעטעט ווערדען. דיא נעגאַנג-טען אנגעשטן האבען זיך אבער אים דיא בעזעטצונ-לכען בעשטימטענגען ניכט נעקממערט אונד איינע מאַסטעג-אויסוואַנדערונג אין בעזעגונגנ-ווענטצט. וואַרנטעט פּעלע מיליטאַר-שטעללונגס-פּפליכטיגע יינגע לייטע זיך בעשאָנדען. דיא בע-הערדען האט דאהער דיא אויסוואַנדערונג איינ-געשטעללט אונד דיא אהער גזעזטצליך צו גע-באָטע שטעהענדען מיטטעל אין אנזוענדונג גע-בראַכט.

* (יעסטע העלפּפּאָמאָנ). אים עפּ-טערסבורג ווירד בעריכטעט, דאס יעסטע העלפּפּ-מאָנ נאך איהרער עפּאָלגטען עגטענדונג נאך

* (דיא שטרייטזאַכע ראָהאָנצי-וואַראַדין) ווירד דעמנאָכסט בעריכט דאס דיעזיגע שטראָפּ-געריכט בעשאָפטיגען. דיא אנ-געלעגענהייט וואונדרד דעם הייזיגען קרי-מינאַלגעריכטס אבעראַטטאָרהטעט אינד ריכטער קאָלאָמאַן פאָן טשערי מיט דער אנטערזוכונג דער אנגעלעגענהייט בעטרייט.

* (נאַך „אַרין שראָל״). אין בוקאַרעסט, יאַסס, גאַלאַטין, פּאָקשאַני, הייש אינד אנדערען גראָסערען שטאַדטען רומאָנענס האבען זיך איז-אייסוואַנדערונג נאך אַרין שי-אַל געבילדעט. צו דיעזעס צוויעקע איינגעלייטעטע געלד-זאַמملונגען לייפערן אנערוואַרטעט גינסטיג רעזולטאטע אינד ווירד דאס דעמנאָכסט אין בוקאַרעסט צו-זאַממענטרעטענדע צענטראַל-קאָמיטעע בייס דאָרטיגען פּערטרעטער דער טרקיגען רעגיע-רונג דיא נאַכהיגען שריטטע בעטרעפס פּרוויזאָרישע אַרבייטען אין אַ״ה טהון. אַממוטליכע איינוואַנדערונגס-לוסטיגע געדענקען זיך נאָמלוך דעם אקרעבין צו ווידמען.

* (איס לעמבערג) ווירד געמעלדעט: דיא בעראָרדע פאָן בראָדי האט דען אנגענומען דעם „כל ישראל חברים״-פּעראיינס. נאַמענס סאַפּיר אנד דעם שטאַדטאַמט אנגענומען שטרייס דיא בעזיללייגונג צור ערריכטונג איי-נער הילפס-קאַנצעליא פּר רוסישע יודען, דיא נאך אמעריקא אויסוואַנדערן וואללען, אין בראָדי ערלמהילט. עדאָך מיט דער עראַמהנונג, דאס קיינע נאַלטצישע יודען אינטער דיא אויסוואַנדערער געסענגנס ווערדען אונד דאס דיא גזעזטצליכען שאַנקען נעגיי אבגעטעט ווערדען. דיא נעגאַנג-טען אנגעשטן האבען זיך אבער אים דיא בעזעטצונ-לכען בעשטימטענגען ניכט נעקממערט אונד איינע מאַסטעג-אויסוואַנדערונג אין בעזעגונגנ-ווענטצט. וואַרנטעט פּעלע מיליטאַר-שטעללונגס-פּפליכטיגע יינגע לייטע זיך בעשאָנדען. דיא בע-הערדען האט דאהער דיא אויסוואַנדערונג איינ-געשטעללט אונד דיא אהער גזעזטצליך צו גע-באָטע שטעהענדען מיטטעל אין אנזוענדונג גע-בראַכט.

* (יעסטע העלפּפּאָמאָנ). אים עפּ-טערסבורג ווירד בעריכטעט, דאס יעסטע העלפּפּ-מאָנ נאך איהרער עפּאָלגטען עגטענדונג נאך

געפאַנגנס. דער אַרבייטער פּיעדרך נאשקע, דער איין דיגר בי-רגי-מיסטער. דיא פּאָליצי-דיענער אינד דאס מיליטאַר מיט שייגען געוואָר-פען. ווענען ווידערשטאנדס גגענן דיא שאַאַטסס-געוואלט צו 11 מאָנאַטען גגפאנגנס פּעראַר-טהיילט. נעגען דען לעטצטערן אלס ראַדעלס-פיהרער ביא דען יודען-ראַראַללען אין דען ערסטען טאגען דעס סעפּטעמבער האטטען דער שטאַאַטסס-אנוואלט 2 אָהרע געפאנגנס בעגאַ-טראגט.

* (דיא רומאָנען דהרען זיך.) בין עטצטע האבען זיך דיא רומאָנען שטילל פּערהאַל-טען. נאַך אין דען יודען-העטצען אין דייטשלאנד אינד ווייטאַר. עס וואַרדען צוויאַר אין יינגסטער צייט פּערזוכט געמאַכט. דאס דען דעם פּאָליטיכ-גגען דיא יודען אייפצישטאַכעלן. זאָ געשאַה עס פאָר קוריעס, דאס מאַן אין טורנ-סעיערין עגטעטעל אין דען נאַססען פּערשטערט פאַטס, אייף וועלכען צו לעזען וואר: „קריעס, דען יודען! עטצטע איטט דער גגעאַרגגעטע צייטפּונקט דאַ!״ — אין נאַלאַטין ערהיילטען דיא אנגזעהענסטען יודען פאָן אינגאַנגגען זיין וואַללעגדען פּיינדען בייפּפּ. אין וועלכען זיא אייפגעפּאָרדערט ווער-דען, דיא שטאַדט צו פּערלאַססען, דא זיא וואנסט דער-ריכטען גגעטעטען ווערדען. פּיעל גגעאַרהליכער וואר דער אין קאַלאַראַש עגגאַמאַכטע פּערזוך, דורך אין „בלבול״ דאס פאָלק גגעגען דיא יודען צו העטצען. דער פאָלק איינער דערענסט-מאַנד, וועלכע ביא איינעם יודען אין דער דענסטען שאַאַטד, מאַכטטע בייא גגערכט דיא אנצייגע, דאס מאַן דינגס מורדע, נאַכדעם מאַן דעמזעלבען גגט צו פּססען אינד צו פּרינקען נאַב. דעם נאַכטס וואר-רעגר דעם שלאָפגגס דאס בלוט אים דען אדערן אינסגעזוינט האַט, זאָ דאס פּס דעם אנדערן טאַ-גגס מיט מאַטטען גגלעדערן אין אייגעשאַנדען אינס. (פּעלליכטס האט זיא אייגען דייש עגדאַכטט) אייף דיעזע אנצייגע הין ערפאָלגטע אייגע גע-רכטליכע אינטערזוכונג, וועלכע גאַנץ ניכטס צו טאַגע בראַכטע, דאס פאָלק עדאָך מיט דיינען אבערגלייבען נאַהם אייגע דראַהענדע האַלטונג אין אינד מיסטע מאַן אים מיליטאַר-בעזאַטצונ נאך קאַלאַראַש צור אייפּכטעטעראַלטונג דער אדרענגע הערכטשאַפּפען, אינד דאס פּערהאַלטען דעס פאָלקעס איזט דיהנגע.

וויראַן ערשיינט, זיך מיט קאַנזעליכס אנשטאנדע פאַר דעם פּובליקוס פּערזיגגען. דא איזט עס איין נאַנצער לוזטמענ-נאַרטען, דיא אייגע דיא בייגע נעזוואָרפען, דיא וועגגענליכע וואַנגערן אינבערשטעטטע.

מיט נאַכסט שאַאַנגגס זעהנען דיא אנזוזענדען דער נאַכטס סגענע אם אנפאַנגגס דעס ווייטהיגען אָפּטס עגגס-נגען. יולע שטיגע דיעי צו אייגער אדהרען מיטטער-שאַאַט דער דאַשטעללונגס עמפאַר. זיא באַבאַט אין אדרעס נגעגגגע דיא וואוזטר דער לוידעשאַאַפּ. עבענזאָ דיא דיא בעפּרעטעללונגס דעס מטטער-הרעצגגס צום אים-דרוק. דיא בעמאַלטע לייטוואַנד שיגן פאָר אַר אייגע דער צוטטיגע צו פּרשטעהנדען: זיא אַלליבטטע אייפגעגגעגגע דאַשטעללונגס מטטערלעבען.

מאַן לאַכטטעט נכט. אלס דער פאַראַהנט נעפאַל-לען וואר — דאס פּובליקוס וואר צו ערשטטעט — עס טראַט אייגע שקרעדערלאַנגגס, לוטטלאַנד שטעללט אין. דאַנן בראַך אין בייפאַללס-שטרס לאָס, וויא אירן דיא פּרונקפאָלגגן וועגדע דעס פאַרייגע אָפּט-נ-הוזעס וואָהל נאַך גע נעזוכטען. יולע יוואַרדע פּרעבאַל בעריגטאַ אונד עדעקטאַל מיט בלומען אינבערשטעטט. דיא דיא בזיגע מיט קאַנגגען אונד שטייטבן אינבערזאָרגט וואר.

פּיעלליכט בזיגן זאַם אייגע אדהרע ערגעוויסטען פאַר-טערעיג-פּלאַטצע אונד וויינטע פּרייזדען-טהראַנגגס. דאַנן אילטטע זיא, אים אין דאַס אנגלדידע-צימטער דער פּרייז-דען צו נעלאַנגגן. אויף דעם וועגגע דאַהנן טראַף זיא דען דיעבקטאַר וועגאַן, דער אויף אינבערמאַסטע זיינער פּרייזדע דיא עהנעמאַליגע ערצעהלערין אומאַרטטט.

״עס איזט אין נאַסטער-קינד — שריי ער — איינע נאַשבעגגענדענדע אנגעריי. אויך דאַ, מיין פּרייליין, וועדרדן אין אדהרע אינבערשבלוקיגס טהיל האַבען.״

ער פּיהרטע דאס פּרייליין בזי פאַר דיא שריי דעס אנקלידדע-צימטערס דער נייגן קרייזאַהנגגס אונד קלאָפּפּ-דען לייזע. דאס קאַמטטע-מאַדכען וועלעגגס עשטען אונד לעס באַבי אינגערשטען. אלס יולע דיא פּרינדען ער-

בליקטטע, פּלאָג זיא אין דיא אינבערבייטעטען ארטע דער-וועלבען.

״נעלעבענט — שפּראַך דיא — נור דיר האַבע איך דיעזען גלאַנצענדען טראַנזאָפּ צו פּערדאַנקען!״

״דוא בזיט — אנטוואָרטעטע פּרייליין בזרען — נאַך ניכט אם צייטע מיינע. איך ווערדע דיך צו נאַך האַנדערן עדרען עמפאַפּנדען.״

* * *

פּיעלע אדהרע זינד ווייס דען ערגאַלטען ערגאַינגנ-טען פּרגאַנגגען. אונזערע עטצטטע פּרההט אונס אויף דאס נוט דעס נראַאַטן פּרייזדיך שטעראַנטטס אין האַל-שטין. עס איזט אייגן שאַנגע יולי-נאַכטטשאַאַ. אויף אי-נעס שטאַטטגען אַוזגע-פּלאַטצע וועהטט אין דייטצעהנ-יאהרינער קנאַבע. דער לאַנגע נאַך אינס נאַו נעשטרעקטס. דען לאַקגע-קאַפּפּ אינבער אייגעס בוכע אויף דיא ארטע נעשטאַטטען, וואַרנטעד זיין האַפּ-פּטטאַטטע. גלייכפאַללס לעזענע, אין דער נאַהע אויף אייגעס פּערד-שטוהלע זאַס. דאס בוך, וועלכעס דען קנאַבען בעשאָפּטגעט, וואר דאנקקלי נעשטאַנד דער אפּפּאַסטער. פּלאָטצלך לעס ער דען לינקען אים צור עדרע ווענקען, בליקטט זיינען האַפּ-טטסטער אין אונד פּראַגטט:

״הערר פּרייזאַגן, דאס קאַם עס. דאס דיא פּאַפּסטע אונד קאַרדינאַלע זיא פּעלע נעפּפּאַן האַטטען?״

דער האַפּ-טטסטער, אַפּפּטנבאַר ניכט גערן זיינעס שטודיאנס נעשטאָרט, אנטוואָרטעטע:

״איהרע אייגענען קרידדער ווערדען בעפּפּאַן נעבאַנגנס.״

״ווטפּאַהלס?״ — פּראַגטט דער קנאַבע.

״עס נעשאַה דער שיקליכקייט האַלבער; דענן קאַ-טהאָלישע פּריעסטער דיראַפּן דיך ניכט פּערהייראַטטען.״

הערר פּרייזאַגן האַטטטע זיינע אויגען שאַן ווידערע אויף זיין בוך נעריכטעט. וועהרענד דער קנאַבע, פּויל דיינבורג דיעס ער, וויינ אויף אויהס שוואַרץ אייגן שטיך אינס דיעזען בעזעטצטען האַטטטע, אין דיא דטעגגערטע שעללדונג עס-פּאַרזוהה.

(פּאַרזוטצונג אָלגט.)

מודעה רבה לאורייתא!

אנחנו תתומי משה המסונים להשגיח על התלמידים שבבית הלימוד של „החברה לחדוי תורה בק"ק דעעשטקעניש"א" מודיעים ומפרסמים לאחב"מ שבזום ב' ג' שבוע ז' נוערו והוו בבית הלימוד הנ"ל לנסות התלמידים בנסיון גדול מכל אשר למדו בתיקון העבע"ל. ה"ה שיעור עין במס' בבא מציעא גמ"ר תוס' וראשונים על הסדר, שיעור פשט במס' ברכות מפרק שלשה שב לו עד גמ"ר מתחלת מס' ביצה עד פרק המביא, ספסר דינים מספר חי' אדם לערך שבעים כללים הלכות שבת בשבתו, הלכות חג בחג, פרשת השבוע עם פר"ש, מקרא קודש דברי מיסר, ובעזה"ר בענינו ראינו ובאזנינו שמענו שתתלמידים עלו ומצליחים בלימודם למדו היטב הדק בעין ודבר לחשוב לשואלים הב דבר על אופניו בטעמי הדבר ופרושיו בהשכל ודעת — וגם לרבות מדרכים ומרגלים הם ביראת השי"ת בכל הלכותיהם ובמעלות מדות טובות הנהגותם — ובחברת אנשי שם מחודי סגולה בתנוי שמתי עיניני על הבית עצמי אשר להחברה ובו הבית לימוד. על חדרי מלונים ועל אחרתם אשר מקבלים כל מחסורם אשר יחסר להם. הן אלו אשר ישולם עבורם כל שכרם, הן מצערת וחן בני עניים את הכל מצאנו וראינו על מכונו וגבולו בראי וכנון.

אחינו בני ישראל! התחזקו והתאמצו לבוא ולחזק את בדק הבית ולחיות נמוה מבני החברה ולהשתדל שתתבבר רבנם אל"י, להגדיל תורה ולהאדירה, והי' כל מבקש דבר הי' ולבבו חפיץ לגדל בני לתורה ולראת ה' מהרה הי' לבבי בטוח שנשיגה עלה הבעינא פקיחא בכולל בשביל ה' המשבר עלינו — ופיטו הדברים הסמוכה התלמידים ישבר לימדים הלא היא כתובה על ספר התקנת החברה הנדפסים וכל הרוצה בקל יבול להשיגם. הבי"ר בבעה"ח פה דעדעשטרע ע"א ג' לסדר הבי גדול לאלקינו אתמ"ר לפ"ק.

ה"ק אהרן פ"ר אב"ד ה"ק יחיאל מיכל שטערן

ק"ק מסקרסון ע"א. אברה"ק פלדיש ע"א.

ה"ק יואל צבי ראפה ה"ק שמואל יאב הלוי

אבדק"ק ב' איפאלו בהגאון מה' אשר זצ"ל ע"א. אבדק"ק בראנא.

ה"ק יעקב בר"ר דוד שוק אבדק"ק נאדוראיר ע"א.

ה"ק שלמה סופר בהגמה"ראשון זצ"ל מנהיג ומנהל של בית הלמוד אב"ד פה ק"ק דעעשטקע ע"א.

נייעסטעס אויס אללען לאָנדערן.

* (אויס גראָסווארדיין) ווערד אונס געשריעבען, דאס דאָרט אין אָרטה, איזי, געמינדע ווערד עהרווירדיג דען הערען פ. פוסס, אבער-אבבעגיעי צו וואר-סעדער אינשטעממיג צו איהרעם אבערראבבעגיער געוואהלט האט. וויל גראָטזרוגן דער יידיש-אָרטה, קעמינדע צו גראָסווארדיין צו דיעזער פאָרטפעפליכען יואהל אינד רופען אהר אין הערצלכעס „מזל טב" צו!

* (דער „בס בזיר" אין פאָרזיג) דיא מיטגלידער דעס וויזעס אמהשלד האלטען דעס גלייכען אהרער פאָטער פעסט אינד בלייבען דען יאָטעגנגן דער איזה-ערלעגען שריי. וויא ענלעכס עס דיא מיללינאָרס-פאָמיליע מיט דען רייטעלען פאָרשיר-פטען ניממט, דאָפגנטע מאָן זיך יאהרעער דעס „יום כפור" אין פאָרין אבערצייגען. אין דער סינאגאגע דער שאָרפסט ווינקטאָר, דיא אין דעס האהען פיער-טאגע ריכטע געפיללט וואר, שטאנדען אם מאָגנאָטער דער אנאכטיגען אין דען ערסטען ריהען נוסאח, אראלף, נאטאניעל אינד אלאזאר אמהשלד געבען אינאנדער, איפיג דיא פאָר-געשריעבענען געבעטע פערטבטע, אינד צוייאָר נאך שטרענג אהטהאָלטסעס רשם, אין שטרימפפען שטעהענד. וויא ווייבען דען נאנצען מאָגהיגדורך ניכט אָפט בעטאגט אינד איך אהרע פריגען אינד קינדער ווילטען וואהרעער דיעזער נאנצען צייט אם נאטטעס-הייזע. אָפ אנדערען דער-פאָראנגערען אפאָרזער יידישען פינאנצ-קאָמאיטטען מען נאָך מאָר מאָר מאָר אם מאָרגען, בארען ווייס-ווייזער, בארען ריינאָר. דיא נראָפען קאָהען דע אנזעהרע אפיזיטן אינד אבראהאם קאָמאנדא. איך האהערע אָפאנצאיטטען מיליטאָרס יידישען גלייבעגס וואָרען אין דער סינאגאגע צוגעגען. עס וואָרען דיעס נעגעראל אמבעסרס, דער וואלאטז אָמאמאנאָס אָפן אפאָרז אינד נעגעראל שאָ.

* (אנטי-סעמיטיסמוס אויף דעם פעסטער צאָלל-אמטע.) דער פאָאפעס-סאָר אם הייזיגען אבבעגער-סעמינאר, ד. ק"ן, עהרהעלט דיעזער מאגע אייגע וויזענגע הערבאר-שער ביכער אים יאהרשי. אלס ער אין דיעזען ביכערן בלאסטעטע, פאגט ער אין אייגען דער-זעלבען אינען עצטטעל מיט פאָלגענדען וואָרטען:

„Éljen Istóczy! Ki a zsidókkal Mesopotámiába!"

נענאי יוליי אייגען נעזונדען קנאבלינס, וועלכעס ביא דער בעשניידונג דען נאמען זיינעס אפטעס הייניך ערהעלט.

* * *

נאָגין פאָרין וואר אין אין פיר-פעגנינג. אין נאָרמא, דער מעלאָריינ-ריינען אפטר בעלליגס וואללטע אייגע יונגע אנגעגרי אין פיר-פעגנינג. פאָן דיאזע אין אונדערבאראס ערגאהלט. דיא שיזונגען בעריכטעטען פאָן דער שאָרין דער יונגען וויסטוינ, וועלכע נאך דעם פריהשיזונג מאָרגע אירע מאגנגס. אייגע ריינען באנדיגרס. דעס צוייגע אירע הערצגנס אפאלגנגע, זיך דער קונסט נעזוידטע האטטע. פריי בארקע קראָאָאָמא, זא לייטעגעס דער קינסטלער-נאמע דער יונגען אנגעגרי. וועלכע, וויא מאן אאגטע, אים בעזוטעס אייגער שטיממע זיין, וועלכע אין דייטשיס, אייפפאגנ אונד לעיפזיכיס אללעס בזוהער אנערוזיגונג בעריכטיראָ. דאס הייז וואר שאָן לאנגע פאָר דער בעגיינונג דער פאָרשטעללונג בעשטיקיגטס. דער מאבטעגע רוים וואר אָפן דער בעשפיל בי צור דאָר-סטען האהע נעדראנגען אפאלל. קאָפף אין קאָפף. דיא בוי-שען נעזוואָרדע דער יונגען. דיא שוואָרצען אנגעגע דער ערגרינן לייפסען דען יונגען יונדען רוים וויא דאס אינ-נעדע אייגעס בעגינגע-קאָרבעס עשיינען. דער אייגענע זומיג-פונקס אין דייעזעס שטיממונדען רוים וואר דער נאָאָסע דונקעל-יאָאָהע פאָרהאנג אויף דער בוהנע, וועל-בער דיא נעדרוימטיסס, דעיגען דיא מוזיגנדע אָפן מעגשען דער יונגע שפאגנגס אינדשטעין פרונקפאָלל אויסגעשאָאָסעטען אללעלנ, וועלכע דען צוזשטיר-רוים בלדעטען, מונקפלטען אָפטרע-נלאזטר, שטממטעטע נאָלדשמוק, בלוטשעטען דיא-מאנטס.

אין אייגען יעזעזזיטען זטעגע דעם פאָרטע"ס וואס פריליין באבי בריין, מיט שאאגנגנג דעם ערסטמא-לינען אין אייפפאגנגען אדהיר אייפפאגנגען שליעלען עגנעגע-ריינ: דענן יוליי אייגענע וואר עס. וועלכע מאן

פאָליעטאָן.

פאָלגען אייגער פערפאָלגען ערציעהונג.

(11-טע פאָרטשטעצונג.)

אין דען צייטונגען וואר דער אונגלוק-פאָאלל יעהר אבערשטיגען וואָרדען, עס וואָרדען פון אונדרדע אאן מאָרגען אונד פערזוואָרגטען בעריכטעס. נעראָטטע יוליי צו דען מאָרגען, אָדער צו דען פערזוואָרגטען, אָדער וואר אין נאר ניכט צוי צייט דעס אויגלוקס אם מונגעל נעזוגען? נעדלך, עגדלך הייעלט דער וואגען אויף דער האָהע דעס בערגעס אָפ דער מהיי דעס נאסס-האָפעס. יוליי שאאגט אם פעגסטער דעס צוזעמען, אין וועלכעס אידר מאָרס-קראָנקער נאסטע אונטערגעבראכט וואר. דער אָרטס האטטע אידר וואָכען ערקלאָרט. דאס דער קראָנ-קע נוי יוליי וועגנינג שטנדען צו לעבען האבע. פרי-פאָלגונג אים הערצען שטיטע צו אין דיא וויטטע פרינג. דיא נאָה אייגען וואגען הערבאנדאָרין, אָפ דעס וויטטהס-הויזע אלטען, אונד אוים דעמזעלבען באבי בריין אויסטייגען, יוליי אָלאָפ דיא טרעפפע אונטערגעגאנגען אונד שטרעקטע מיט לוטשטע אויסטריא אין דיא ארטע אידר אידרע אלטען. לאנגע אין דעלבען אוס-שלוגנגן, לאנגע אאגט יוליי קיינע וואָרטע, אין דער פריינדען דאס שערעקליכע מיסגעשטיכלען.

נאך אין דעמזעלבען מאגע שאאבע הייניך וועריגער. דיא בייהען בראבאנטן זיינע ליינע נאך זייטע, וזא דיעזעלבע אויף דעם יידישען פיריהראָאָד בעשטאטטע וואגדדע. יוליי וואר אונטראאָטטלך. פריליין בריין שיזוד וואָאָפען אוים אדהיר אייטשעללונג, אוים יוך דאָאר אדהיר פריינדען ניכט מעהר אין טרענגען. דיא מאכטע אללע אנ-שטעגנונגען, אום דאס יונגע האטטעפיסטע וויבע צו מאָאטטן אונד צו ערהיטערן. דיעס פיעל אידר אום זאָ שוידערע, דא יוליענס עשטאנד זאָ דאס הייז אפ-סעלטס. דייזע מאָאטטע נאך דעם שאָדע הייניך וועריגע'ס

מוראה לאָנדערן.

* (אויס גראָסווארדיין) ווערד אונס געשריעבען, דאס דאָרט אין אָרטה, איזי, געמינדע ווערד עהרווירדיג דען הערען פ. פוסס, אבער-אבבעגיעי צו וואר-סעדער אינשטעממיג צו איהרעם אבערראבבעגיער געוואהלט האט. וויל גראָטזרוגן דער יידיש-אָרטה, קעמינדע צו גראָסווארדיין צו דיעזער פאָרטפעפליכען יואהל אינד רופען אהר אין הערצלכעס „מזל טב" צו!

* (דער „בס בזיר" אין פאָרזיג) דיא מיטגלידער דעס וויזעס אמהשלד האלטען דעס גלייכען אהרער פאָטער פעסט אינד בלייבען דען יאָטעגנגן דער איזה-ערלעגען שריי. וויא ענלעכס עס דיא מיללינאָרס-פאָמיליע מיט דען רייטעלען פאָרשיר-פטען ניממט, דאָפגנטע מאָן זיך יאהרעער דעס „יום כפור" אין פאָרין אבערצייגען. אין דער סינאגאגע דער שאָרפסט ווינקטאָר, דיא אין דעס האהען פיער-טאגע ריכטע געפיללט וואר, שטאנדען אם מאָגנאָטער דער אנאכטיגען אין דען ערסטען ריהען נוסאח, אראלף, נאטאניעל אינד אלאזאר אמהשלד געבען אינאנדער, איפיג דיא פאָר-געשריעבענען געבעטע פערטבטע, אינד צוייאָר נאך שטרענג אהטהאָלטסעס רשם, אין שטרימפפען שטעהענד. דיא ווייבען דען נאנצען מאָגהיגדורך ניכט אָפט בעטאגט אינד איך אהרע פריגען אינד קינדער ווילטען וואהרעער דיעזער נאנצען צייט אם נאטטעס-הייזע. אָפ אנדערען דער-פאָר-אנגערען אפאָרזער יידישען פינאנצ-קאָמאיטטען מען נאָך מאָר מאָר מאָר אם מאָרגען, בארען ווייס-ווייזער, בארען ריינאָר. דיא נראָפען קאָהען דע אנזעהרע אפיזיטן אינד אבראהאם קאָמאנדא. איך האהערע אָפאנצאיטטען מיליטאָרס יידישען גלייבעגס וואָרען אין דער סינאגאגע צוגעגען. עס וואָרען דיעס נעגעראל אמבעסרס, דער וואלאטז אָמאמאנאָס אָפן אפאָרז אינד נעגעראל שאָ.

* (אנטי-סעמיטיסמוס אויף דעם פעסטער צאָלל-אמטע.) דער פאָאפעס-סאָר אם הייזיגען אבבעגער-סעמינאר, ד. ק"ן, עהרהעלט דיעזער מאגע אייגע וויזענגע הערבאר-שער ביכער אים יאהרשי. אלס ער אין דיעזען ביכערן בלאסטעטע, פאגט ער אין אייגען דער-זעלבען אינען עצטטעל מיט פאָלגענדען וואָרטען:

„Éljen Istóczy! Ki a zsidókkal Mesopotámiába!"

יעשעט סינאגאגע ביאנקא קראָאָאָמא נאנגנס. אנפאנגס האטטע יוליי זיך דאגונגען געשריעבען. זיך אין דעם אנ-דענקען אהרער אפאָטס אונד אהרער אפאָטס אין פיר-וויזיגען אונד נעגען דיעזע אינשנעפאָאָנגען יוליליין דיא ביהנע צו בעטרעטען. דאך נור צו לייכט וואר עס דער עתמאָאלינען ערציעהונגען לעגונגען. דיעזע בעדענקען צו בעזייטיגען, דיא ביידען פריינדען וואָרען נאך פאָאר-ריינס אונד האטטען דיך בייא דערין וויזען, דעס די-רקקאָאָר דער נאָאסע אפאָר מעלדונ לאסטען. אויער וויג-וואר אונד עטעטיגע. אלס ער יוליי ערבלאָקען. זיינע בע-נעטיגונג האטטע קיינע נעגענגען, נאכדעם ער ביא דענגען נעהאָאָס האטטע.

„איך אקלעטעטע דיא יאָאָאָס, נאָאדינע פריי — וואָ-טע עי — פיר דיא נאָאסע אפאָר. דיא מיסטע שאָן באלד אויפטעטען, אונד צוואר אין נאָרמא. דיא ווערדען אפאָיז אים שטרים עיאָבעגין. פון אייגע נור נאך אייגענע טעכ-נישע, וועלכעס דיא אז לעגענגן האבען ווערדען. איך ווייל דיא נעדן דאָרין אונטערריכטען, נאָדדינע פריי. מעשהאָדע אונד שולע האבען דיא יא. עס פעהלט אייגען נור נאך אייגאיבונג. יאָאלדע-שטודיאָס האבען דאר דאשטעללונג. איך ווייל דאס אללעס נעגן אייבערגעהמען. אין צוויייא מאָנא-טען ווערדען דיא אין דער נאָאסע אפאָר דיא נאָרמא זיי נען קאָנגנען. אין נאָאנטטיר אייהנען צו אונטערשיידונ פאָאנקס פער יאהר."

דער וויזאָאן האטטע וואָרט נעהאלטען, אונד זא וואר דער אבגעגר דעס ערסטען אייפטעטעגנס יוליענס דיא אנקאָמענען.

אין פאָאיז האט דאס ערסטע אייפטעטען אייגער נאָאסטן קינסטלעריין פיעל מעהר צו בעדייטען, אלס אד יעדעס אנדערע אָרט דער וועלט. דיא אנגעגרייטע שאאדס נעמטס אם דיעזער אנגלעגענהייט פחיל, עס אייזט דאָרט אין עראָיגנס. דאס אין דען צייטונגען בע-שפאָאָבען וויזד. אָפ דעם מאן וויזד אין אין דען קאָפפאָאָ-הייזערן, אין דען נעזעלליגשאפטען, אין דען ביבליוטה-